

Antea Group Archeologie 2018/73

**Inventariserend Veldonderzoek d.m.v.
proefsleuven**

Dommelseweg 112-118 te Valkenswaard

projectnummer 418161
definitief revisie 00
14 augustus 2018

Antea Group Archeologie 2018/73

Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. proefsleuven

Dommelseweg 112-118 te Valkenswaard

projectnummer 418161
definitief revisie 00
14 augustus 2018

Auteurs

G. Sophie
J.E. Colijn

Opdrachtgever

Bots Bouwgroep B.V.
Postbus 76
5750 AB Deurne

datum vrijgave
15/08/18

beschrijving revisie 00
definitief

goedkeuring
H.J.L.C. Koopmanschap

vrijgave
R. Zuurbier

Inhoudsopgave

Blz.

Samenvatting	2
1 Inleiding	3
2 Vooronderzoek	4
2.1 Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen	4
3 Onderzoeksopzet	6
3.1 Doel- en vraagstelling	6
3.2 Onderzoeksopzet	7
4 Onderzoeksresultaten	8
4.1 Bodemopbouw	8
4.2 Sporen en structuren	8
4.3 Vondstmateriaal	10
5 Conclusies en advies	11
5.1 Beantwoording onderzoeksvragen	11
5.2 Conclusies	12
5.3 Waardering	12
5.4 (Selectie)advies	13
Literatuur en geraadpleegde bronnen	14
Bijlagen	
1 Archeologische perioden	
2 AMZ-cyclus	
Kaartbijlagen	
418161-AS Allesporenkaart	

Administratieve gegevens

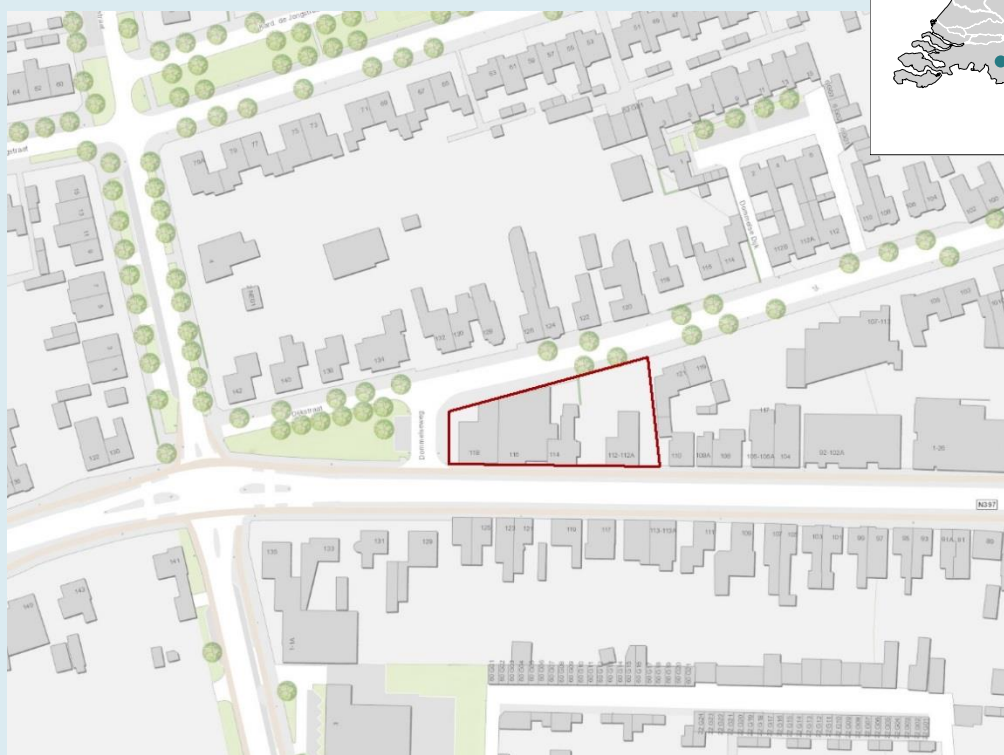
Projectnummer Antea Group 418161
OM-nummer 4603549100
Provincie Noord-Brabant
Gemeente Valkenswaard
Plaats Valkenswaard
Toponiem Dommelseweg 112-118
Oppervlakte plangebied 1.700 m²

Kaartblad 57O
Coördinaten 159.259/373.548 159.256/373.582
159.194/373.565 159.194/373.549

Opdrachtgever Bots Bouwgroep B.V.
Uitvoerder Antea Group
Datum uitvoering mei 2018
Projectteam H.J.L.C. Koopmanschap (projectleider)
G. Sophie (senior KNA-archeoloog)
J.E. Colijn (KNA-archeoloog)

Vrijgave conform KNA H.J.L.C. Koopmanschap (senior KNA-archeoloog)
Bevoegd gezag Gemeente Valkenswaard
Deskundige bevoegd gezag Mevr. Drs. R. Berkvens (ODZOB)

Beheer documentatie Antea Group

Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart 1:25.000 met ligging plangebied (niet op schaal).

Samenvatting

In mei 2018 heeft Antea Group een archeologisch onderzoek uitgevoerd aan de Dommelseweg 112-118 te Valkenswaard. Dit onderzoek bestond uit een proefsleuvenonderzoek en een opgraving – variant archeologische begeleiding van de bestaande funderingen.

De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om tot de ontwikkeling van twaalf woningen te komen binnen het plangebied. De bestaande bebouwing zal daarvoor moeten worden gesloopt, wat gebeurt ná de verkoop van de nieuw te bouwen woningen. Als uitgangspunt geldt een behoud van de bestaande funderingen in het gebied. Deze dienden pas ten tijde van de archeologische begeleiding te worden verwijderd.

Onderzoeksresultaten

De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit een geroerd antropogeen dek (esdek) van circa 0,7 m dik, bestaand uit donkergrijsbruin, matig fijn, zwak siltig zand, waaronder een circa 15 cm dikke iets grijzere oude bouwvoor/ loopoppervlak aanwezig is. Daaronder is het uitgangsmateriaal (C-horizont) aanwezig. De mogelijke bodemlagen van een eerder aanwezige podzol zijn in deze bouwvoor en/of het dek opgenomen.

Het archeologische vlak is deels op het niveau van de oude bouwvoor aangelegd, deels in de top van de C-horizont. Voor dit laatste werd gekozen daar waar de oude bouwvoor dunner werd. Na verdiepen binnen is één archeologisch grondspoor aangetroffen, een duidelijk paalspoor. Dit bevond zich in het oude loopvlak/de oude bouwvoor in werkput 1.

Verder zijn geen archeologische sporen aangetroffen, uitgezonderd een recente verstoring langs de oostrand van werkput 1.

In werkput twee is daar waar het vlak in het oude loopvlak is aangetroffen een archeologisch controlevlak aangelegd. Daarbij zijn in de top van de C-horizont geen nieuwe sporen waargenomen.

Conclusie

Er is tijdens het archeologisch onderzoek één archeologisch spoor aangetroffen. Vanwege de afwezigheid van vondstmateriaal kan het spoor niet nauwkeurig worden gedateerd, maar op basis van de kleur van de vulling en de scherpe insteek kan dit spoor hoogstwaarschijnlijk worden gedateerd in de late middeleeuwen en/of nieuwe tijd. Met het aantreffen van één spoor is geen sprake van een archeologische vindplaats in termen van de KNA.

Advies

Er is binnen het plangebied geen archeologische vindplaats aanwezig. Het plangebied kan worden vrijgegeven voor wat betreft het aspect archeologie, met uitzondering voor toevalsvondsten conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016.

1 Inleiding

In mei 2018 heeft Antea Group in opdracht van Bots Bouwgroep een archeologisch onderzoek uitgevoerd aan de Dommelseweg 112-118 te Valkenswaard. Dit onderzoek bestond uit een proefsleuvenonderzoek en een opgraving – variant archeologische begeleiding van de bestaande funderingen.

De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om tot de ontwikkeling van twaalf woningen te komen binnen het plangebied. De bestaande bebouwing zal daarvoor worden gesloopt. Daarbij is als uitgangspunt genomen dat de ondergrondse sloop van de bebouwing pas ten tijde van de archeologische begeleiding worden verwijderd.

In het bestemmingsplan 'Valkenswaard Noord' is een dubbelbestemming waarde-archeologie opgenomen. De dubbelbestemming is gebaseerd op de gemeentelijke beleidskaart en er dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,3 m –mv.

Deze dubbelbestemming is ook opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan *Dommelseweg 112-118* dat is opgesteld om de voorgenomen ontwikkeling mogelijk te maken. Voor het verkrijgen van een bouwvergunning moet (onder andere) archeologisch onderzoek uitgevoerd worden. Aeres Milieu heeft in 2016 een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd, waarna de gemeente Valkenswaard heeft geadviseerd om ter controle van de archeologische verwachting vervolgonderzoek uit te voeren in de vorm van een karterend en waarderend proefsleuvenonderzoek.

Onderhavig proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd conform BRL 4000, protocol 4003 met daarin besloten de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.0. Voor de wettelijk verplichte BRL-protocollen 4003 (inventariserend veldonderzoek) en 4004 (opgraven landbodems) is Antea Group gecertificeerd conform de SIKB-BRL SIKB 4000 (Beoordelingsrichtlijn voor archeologie).

Ligging onderzoekslocatie

Het plangebied vormt een wig tussen de Dommelseweg ter hoogte van de nummers 112 -118 en de Dijkstraat in Valkenswaard.

Afbeelding 2. Luchtfoto van het plangebied (bron: ESRI Nederland).

2 Vooronderzoek

2.1 Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen

Er is in een eerder stadium al een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek uitgevoerd door Aeres Milieu¹. De conclusie luidde dat:

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabij gelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkte de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Het plangebied ligt op basis van de geomorfologische kaarten binnen een zone van lage dekzandruggen. Op basis van het kaartbeeld van het Actueel Hoogtebestand Nederland lijkt het plangebied op een westelijke uitloper van een dekzandrug te liggen, direct bij de overgang naar de lage dekzandruggen (golvende dekzandvlakten). Jager-verzamelaars zullen de voorkeur hebben gegeven aan de flanken van de (hoge) dekzandruggen direct bij de watervoorziende locaties. Gezien de directe nabijheid van het beekdal van de Dommel (westelijk van het plangebied), zal het plangebied in deze perioden een aantrekkelijkere locatie zijn geweest. Om die reden geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor de periode laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Resten uit deze perioden worden onder het mogelijk aanwezige plaggen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, artefacten van vuursteen.

Vanaf het neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode stapt men geleidelijk over naar landbouw en veeteelt. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Vanaf het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

De verwachte ligging van het plangebied op een westelijke uitloper van een hoge(re) dekzandrug nabij het beekdal van de Dommel zal een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn geweest voor agrarische bewoning. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor zowel vindplaatsen uit de periode neolithicum en bronstijd als voor vindplaatsen uit de ijzertijd, Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Resten uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen worden onder het mogelijk aanwezige plaggen- of esdek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en bestaan uit een cultuurlaag, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt tussen de Dommelseweg en de Dijkstraat in het westelijke deel van de historische bewoningskern van Valkenswaard. Op basis van historische kaarten blijkt dat tot circa 1900 de Dijkstraat de belangrijkste verbindingsweg vormde tussen de oude kernen van Valkenswaard en het westelijker gelegen Dommelen. Het plangebied was tot die periode onderdeel van een akkerveld en dus in gebruik als bouwland. Dit is ook te zien op de kaart van Valkenswaard rond het jaar 1500, waarbij het plangebied zich ten zuiden van de oorspronkelijke Dommelse Dijk bevindt.² Vanaf de jaren twintig van de 20e eeuw ontstaat bebouwing binnen het plangebied als de Dommelseweg een hoofdverbinding vormt tussen de genoemde bewoningskernen en hieraan meerdere gebouwen gerealiseerd worden. Daarom geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor nederzettingen- en bebouwingsresten uit de periode

¹ Diepen en Hagens, 2016.

² Bots en Mélotte 1977, 67.

late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Eventueel aanwezige resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Uit het op het bureauonderzoek volgende booronderzoek (verkennde fase) bleek dat blijkt dat er sprake is van een opgebracht pakket (Aaphorizont) boven een (begraven/afgedekt) geroerd humeus dek (Aph-horizont). Beiden werden aangetroffen op een sterk gemengd pakket (A/C-horizont). Onderaan het boorprofiel werd weinig veranderd en afgetopt uitgangsmateriaal (C-horizont) aangetroffen. Door de mate van verstoring kon het bodemtype van het plangebied door Aeres niet nader worden bepaald dan podzolgronden.

Aeres interpreteerde deze bodemopbouw als omgezet tot ruim in de C-horizont en dus met verlies van de oorspronkelijke A-, E- en B-horizont. Hun advies was de verwachtingen op het aantreffen van intacte resten voor alle perioden, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek, bij te stellen naar laag.

De archeologisch adviseur van de gemeente, zijnde de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant (ODZOB), heeft geadviseerd het advies van Aeres niet over te nemen en de initiatiefnemer te verzoeken om een karterend en waarderend archeologisch proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren. De gemeente heeft in haar rol als bevoegde overheid dit laatste advies overgenomen als selectiebesluit.

3 Onderzoeksopzet

3.1 Doel- en vraagstelling

Het doel van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek is in de eerste plaats het systematisch onderzoeken van het plangebied op de aanwezigheid van archeologische vondsten en/of sporen (karteren). In de tweede plaats dient het onderzoek om de aard, omvang, datering, gaafheid, conservering en inhoudelijke kwaliteit van deze archeologische resten vast te stellen (waarderen). Daar waar het opgravingsdeel betreft is de doelstelling het ex situ bewaren van die delen van de archeologische vindplaats die niet ter plaatse behouden kunnen worden. Door deze zaken te documenteren en te bergen kan op die manier onze kennis omtrent de bewoningsgeschiedenis van het gebied worden vergroot.

Het onderzoek dient antwoord te geven op de volgende vragen³:

1. Wat is de aard (complextype), omvang en fysieke kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?
2. Uit welke archeologische periode(n) dateert/dateren de vindplaats(en)? Kan er een fasering binnen de perioden worden aangebracht en, zo ja, welke?
3. Wat is de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied? Zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen? Zijn er in het onderzoeksgebied aanwijzingen voor dekzandruggen of -kopjes (al dan niet met (deels) intact podzolprofiel)/een plaggendeek?
4. Zijn er tijdens het onderzoek archeologische vondsten aangetroffen? Zo ja, wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke materiaalcategorieën en/of vondsttypen behoren zij?
5. Wat is de conserveringstoestand van de verschillende aangetroffen materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en -zoologisch materiaal?
6. Kunnen de aangetroffen sporen worden toegeschreven aan structuren? En zo ja, wat voor structuren en wat is de datering van deze structuren?
7. Hoe verhouden de aangetroffen archeologische resten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?
8. Bij aantreffen van één of meer vindplaatsen: wat is de waardestelling middels de KNA-waarderingscriteria en zijn de vindplaatsen behoudenswaardig?
9. Indien het onderzoek geen of beperkte archeologische fenomenen oplevert, bijvoorbeeld alleen losse vondsten, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er bijvoorbeeld sprake van:
 - aantoonbare afwezigheid van bewoning en / of actief landgebruik;
 - verstoring van recente antropogene aard;
 - beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen;
 - beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?

³ Eén op één overgenomen uit het goedgekeurde archeologisch PvE, Colijn, 2018.

3.2 Onderzoeksopzet

Datum uitvoering	7 mei 2018
Veldteam	Jori Colijn (KNA-archeoloog), Gerjan Sophie (senior KNA archeoloog)
Weersomstandigheden	Warm en zonnig , circa 24 °C
Afwijkingen op PvE/PvA	Werkput 2 is ten opzichte van het puttenplan iets verschoven en iets korter aangelegd; deze werkput is wel iets breder dan in het puttenplan opgenomen.

De werkputten zijn op locatie uitgezet op basis van het putten plan waarbij, vanwege de draairuimte van de graafmachine werkput 2 uiteindelijk iets is verplaatst. Het vlak is aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak en waar nodig met de schop opgeschaafd. Vervolgens is het vlak gefotografeerd. Met behulp van een TopCon zijn de werkputten ingemeten en de NAP-hoogtes genomen. De vlakhoogtes en de maaiveldhoogtes zijn om de 3 meter gemeten. Er zijn in werkput 1 twee profielen afgestoken en gedocumenteerd, in werkput 2 is één profiel. De stort en het vlak zijn na aanleg met de metaaldetector onderzocht.

Na het aanleggen van de proefsleuven is de rest van de middag de verwijdering van fundering begeleid. Aangezien daarbij alleen in opgebracht bouwzand werd gegraven is de begeleiding de volgende dag niet doorgezet, na overleg en instemming van de adviseur van bevoegd gezag (tel. met bevestiging per mail achteraf) .

Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 1.700 m². In totaal is er 150 m² proefsleuf aangelegd, wat neerkomt op een dekking van 9%.

4 Onderzoeksresultaten

4.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit een geroerd antropogeen dek (esdek) van circa 0,7 m dik, bestaand uit donkergrijsbruin, matig fijn, zwak siltig zand, waaronder een circa 15 cm dikke iets grijzere oude bouwvoor/ loopoppervlak aanwezig is. Deze oude bouwvoor kan ook worden geïnterpreteerd als een oude cultuurlaag. Er zijn geen vondsten uit afkomstig. Ook zijn er geen spitsporen of andere bewerkingssporen aanwezig.

Daaronder is het uitgangsmateriaal (C-horizont) aanwezig. De mogelijke horizonten van een eerder aanwezige podzol zijn in deze bouwvoor en/of het dek opgenomen of zijn er niet geweest

Afbeelding 3. Profiel1 uit werkput 1.

4.2 Sporen en structuren

Het archeologische vlak is deels op het niveau van de oude bouwvoor aangelegd, deels in de top van de C-horizont. Dit laatste geschiedde daar waar de oude bouwvoor dunner werd. Er is één archeologisch grondspoor aangetroffen, een duidelijk paalspoor, dat zichtbaar is waargenomen in het oude loopvlak/de oude bouwvoor in werkput 1.

Verder zijn geen archeologische sporen waargenomen, uitgezonderd een recente verstoring langs de oostrand van werkput 1. In werkput 1 is een gedeelte van de funderingen uitgenomen die hier aanwezig waren. De funderingen zijn zichtbaar in het vlak als recente verstoring, zoals te zien is aan de linkerzijde van afbeelding 4. Deze verstoringen reiken tot circa 0,5 m in de top van

de C-horizont, afgezien van de diepere kelderpartij. In het overige gedeelte van de werkput waren geen funderingen aanwezig, omdat hier geen bebouwing aanwezig was.

Afbeelding 4. Vlakfoto van werkput 1.

In werkput twee is daar waar het vlak in het oude loopvlak is aangelegd vervolgens nog een controlevlak aangelegd. Daarbij zijn in de top van de C-horizont geen nieuwe sporen waargenomen. Ook hier was in het verleden geen bebouwing aanwezig, waardoor er geen recente verstoringen aanwezig waren die in relatie staan tot funderingen.

Afbeelding 5. Vlakfoto van werkput 2.

4.3 Vondstmateriaal

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn geen vondsten aangetroffen.

5 Conclusies en advies

5.1 Beantwoording onderzoeksvragen

1. *Wat is de aard (complextype), omvang en fysieke kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?*

Er is één grondspoor aangetroffen. Dit betreft een duidelijk en goed geconserveerd paalspoor van onbekende ouderdom. Op het oog is de inschatting dat het dateert in de late middeleeuwen of nieuwe tijd. Bij gebrek aan vondstmateriaal is deze datering helaas niet te bevestigen.

2. *Uit welke archeologische periode(n) dateert/dateren de vindplaats(en)? Kan er een fasering binnen de perioden worden aangebracht en, zo ja, welke?*

Dit is niet mogelijk op basis van een enkel grondspoor.

3. *Wat is de bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied? Zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen? Zijn er in het onderzoeksgebied aanwijzingen voor dekzandruggen of -kopjes (al dan niet met (deels) intact podzolprofiel)/een plaggendek?*

Er is sprake van een sterk verrommeld voormalig esdek op een oude bouwvoor / oud loopoppervlak, waaronder het uitgangsmateriaal aanwezig is. In algemene zin kan worden gesteld dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het dekzandgebied maar dat de aangetroffen bodemopbouw dermate gehomogeniseerd is dat een nadere bodemkundige duiding van het boven de C-Horizont gelegen dek niet mogelijk is.

4. *Zijn er tijdens het onderzoek archeologische vondsten aangetroffen? Zo ja, wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke materiaalcategorieën en/of vondsttypen behoren zij?*

Er zijn geen vondsten aangetroffen.

5. *Wat is de conserveringstoestand van de verschillende aangetroffen materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en -zoologisch materiaal?*

Niet van toepassing

6. *Kunnen de aangetroffen sporen worden toegeschreven aan structuren? En zo ja, wat voor structuren en wat is de datering van deze structuren?*

Gezien de diepte van het coupe van het enige waargenomen spoor mag verondersteld worden dat indien er meer sporen in de ondergrond aanwezig zouden zijn geweest, deze zouden zijn gezien. Een enkele paal maakt per definitie geen onderdeel uit van een structuur.

7. *Hoe verhouden de aangetroffen archeologische resten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?*

De resultaten van het proefsleuvenonderzoek sluiten deels aan bij de resultaten van het vooronderzoek. Een kanttekening daarbij is dat het plangebied tijdens de gravende werkzaamheden minder verstoord bleek te zijn dan in het vooronderzoek werd verondersteld. Het gravende onderzoek leverde daarbij nieuwe informatie op omtrent de aanwezigheid van sporen in het archeologisch relevante niveau. Dit bevestigde de afwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied. Afwijkend op de resultaten van het booronderzoek kon de afwezigheid van een vindplaats weliswaar bevestigd worden maar dit bij afwezigheid van meer dan één daadwerkelijk grondspoor en niet zozeer op basis van de veronderstelde roering van het boven de C-Horizont aangetroffen dek.

8. *Bij aantreffen van één of meer vindplaatsen: wat is de waardestelling middels de KNA-waarderingscriteria en zijn de vindplaatsen behoudenswaardig?*

Zie paragraaf 5.3.

9. *Indien het onderzoek geen of beperkte archeologische fenomenen oplevert, bijvoorbeeld alleen losse vondsten, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er bijvoorbeeld sprake van:*

- aantoonbare afwezigheid van bewoning en / of actief landgebruik;

- *verstoring van recente antropogene aard;*
- *beperving van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen;*
- *beperving van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?*

Er is geen specifieke reden te geven voor de afwezigheid van archeologische fenomenen. Het vlak kon worden aangelegd op een leesbaar niveau en ook in het controlevlak daaronder kwamen geen archeologische sporen aan het licht. Mogelijk is het plangebied dus alleen in gebruik geweest als akkergebied in het verleden en niet als nederzittingslocatie.

5.2 Conclusies

Er is tijdens het archeologisch onderzoek één archeologisch spoor aangetroffen. Vanwege de afwezigheid van vondstmateriaal kan het spoor niet nauwkeurig worden gedateerd, maar op basis van de kleur van de vulling en de scherpe insteek kan dit spoor hoogstwaarschijnlijk worden gedateerd in de late middeleeuwen en/of nieuwe tijd. Het plangebied is mogelijk in het verleden alleen in gebruik geweest als landbouwgebied en niet als nederzittingslocatie. Er is derhalve geen redelijke verdenking binnen het plangebied meer op de aanwezigheid van een potentieel behoudenswaardige archeologische vindplaats.

5.3 Waardering

Het onderhavige proefsleuvenonderzoek betreft een karterend alsmede waarderend onderzoek. Er is in de eerste plaats gekeken naar de aan- of afwezigheid van archeologische vindplaatsen (karteren). De aangetroffen vindplaats dient vervolgens ook gewaardeerd te worden op fysieke (en inhoudelijke) kwaliteiten, waaruit een waardestelling volgt. Aan de hand van deze waardestelling zal worden geadviseerd of de vindplaats al dan niet behoudenswaardig is. De waardering van een vindplaats geschiedt aan de hand van een aantal criteria zoals vastgelegd in de KNA 4.0 (Bijlage IV: Het waarderen van vindplaatsen).

Het aangetroffen paalspoor dateert, op basis van de kleur en de scherpheid van het spoor, hoogstwaarschijnlijk in de late middeleeuwen, maar meer waarschijnlijk in de nieuwe tijd. Dit paalspoor maakt waarschijnlijk deel uit van het grotere landbouwareaal rondom de kern van Valkenswaard, waardoor het niet zinvol is om dit ene spoor als vindplaats te bestempelen. Om deze reden wordt hier ook geen waardering gegeven.

5.4 (Selectie)advies

Er is binnen het plangebied geen archeologische vindplaats aanwezig. Het plangebied kan worden vrijgegeven voor wat betreft het aspect archeologie.

Ook voor vrijgegeven (delen van) plangebieden bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Het betreft dan vaak kleine sporen of resten die niet door middel van een booronderzoek kunnen worden opgespoord. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de Minister (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: telefoon 033-4217456). Een vondstmelding bij de gemeentelijk of provinciaal archeoloog kan ook.

Antea Group
Oosterhout, juli 2018

Literatuur en geraadpleegde bronnen

Berendsen, H.J.A., 2004 (4e druk): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.

Bots, J.J.W.M. en H.E.M. Mélotte, 1977. *Van Wedert tot Valkenswaard. Een historiebeschrijving van Valkenswaard in twee delen*. Valkenswaard.

Colijn, J.E., 2018. *Programma van Eisen proefsleuvenonderzoek Dommelseweg 112-118 te Valkenswaard*. Antea Group, Oosterhout.

Diepen, L. en D. Hagens, 2016. *Archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek, door middel van boringen Dommelseweg 112-118 te Valkenswaard*. Aeres Milieu, Roermond.

Bijlage 1: Archeologische perioden

Bijlage 1: Archeologische perioden

Als bijlage op de resultaten en verzamelde gegevens wordt hieronder een algemene ontwikkeling van de bewoners-geschiedenis in Nederland geschetst.

Gedurende het **paleolithicum** (300.000-8800 voor Chr.) hebben moderne mensen (*homo sapiens*) onze streken tijdens de warmere perioden wel bezocht, doch sporen uit deze periode zijn zeldzaam en vaak door latere omstandigheden verstoord. De mensen trokken als jager-verzamelaars rond in kleine groepen en maakten gebruik van tijdelijke kampementen. De verschillende groepen jager-verzamelaars exploiteerden kleine territoria, maar verbleven, afhankelijk van het seizoen, steeds op andere locaties.

In het **mesolithicum** (8800-4900 voor Chr.) zette aan het begin van het Holoceen een langdurige klimaatsverbetering in. De gemiddelde temperatuur steeg, waardoor geleidelijk een bosvegetatie tot ontwikkeling kwam en de variatie in flora en fauna toenam. Ook in deze periode trokken de mensen als jager-verzamelaars rond. Voorwerpen uit deze periode bestaan voornamelijk uit voor de jacht ontworpen vuurstenen spitsjes.

De hierop volgende periode, het **neolithicum** (5300-2000 voor Chr.), wordt gekenmerkt door een overschakeling van jager-verzamelaars naar sedentaire bewoners, met een volledig agrarische levenswijze. Deze omwenteling ging gepaard met een aantal technische en sociale vernieuwingen, zoals huizen, geslepen bijlen en het gebruik van aardewerk. Door de productie van overschot kon de bevolking gaan groeien en die bevolkingsgroei had tot gevolg dat de samenleving steeds complexer werd. Uit het neolithicum zijn verschillende grafmonumenten bekend, zoals hunebedden en grafheuvels.

Het begin van de **bronstijd** (2000-800 voor Chr.) valt samen met het eerste gebruik van bronzen voorwerpen, zoals bijlen. Het gebruik van vuursteen was hiermee niet direct afgelopen. Vuursteenmateriaal uit de bronstijd is meestal niet goed te onderscheiden van dat uit andere perioden. Het aardewerk is over het algemeen zeldzaam. De grafheuveltraditie die tijdens het neolithicum haar intrede deed werd in eerste instantie voortgezet, maar rond 1200 voor Chr. vervangen door begravingen in urnenvelden. Het gaat hier om ingegraven urnen met crematieresten waar overheen kleine heuveltjes werden opgeworpen, eventueel omgeven door een greppel.

In de **ijzertijd** (800-12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. Ten opzichte van de bronstijd traden er in de aardewerktraditie en in het gebruik van vuursteen geen radicale veranderingen op. De mensen woonden in verspreid liggende hoeven of in nederzettingen van enkele huizen. Op de hogere zandgronden ontstonden uitgebreide omwalde akkercomplexen (*celtic fields*). In deze periode werden de kleigebieden ook in gebruik genomen door mensen afkomstig van de zandgebieden. Opvallend zijn de verschillen in materiële welstand. Er zijn zogenaamde vorstengraven bekend in Zuid-Nederland, maar de meeste begravingen vonden plaats in urnenvelden.

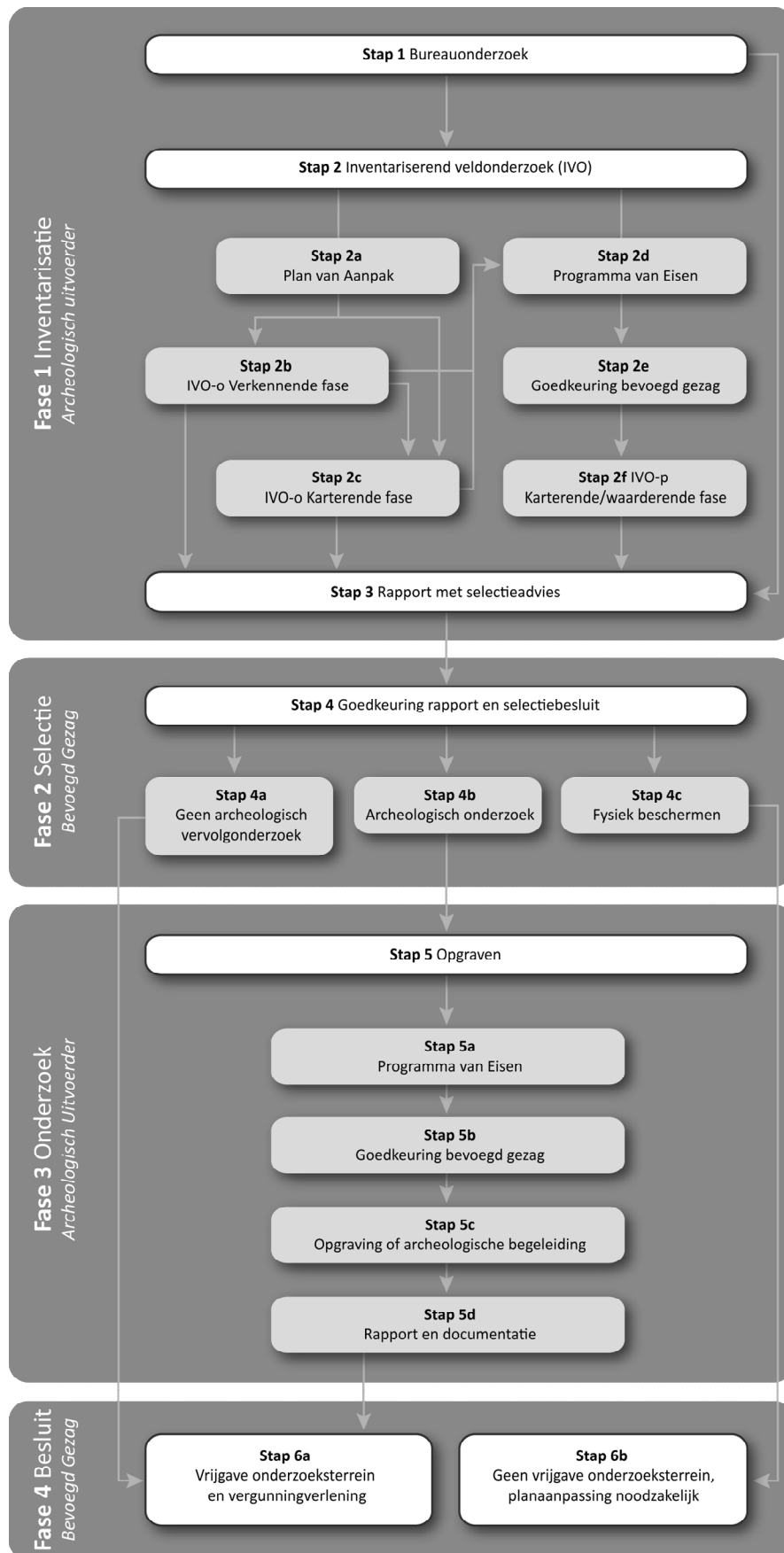
Met de **Romeinse tijd** (12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigt de prehistorie en begint de geschreven geschiedenis. In 47 na Chr. werd de Rijn definitief als rijksgrens van het Romeinse Rijk ingesteld. Ter controle van deze zogenaamde *limes* werden langs de Rijn *castella* (militaire forten) gebouwd. De inheems leefwijze handhaafde zich wel, ook al werd de invloed van de Romeinen steeds duidelijker in soorten aardewerk (o.a. gedraaid) en een betere infrastructuur. Onder meer ten gevolge van invallen van Germaanse stammen ontstond er instabiliteit wat uiteindelijk leidde tot het instorten van de grensverdediging langs de Rijn.

Over de **middeleeuwen** (450-1500 na Chr.), en met name de vroege middeleeuwen (450-1000 na Chr.), zijn nog veel zaken onbekend. Archeologische overblijfselen zijn betrekkelijk schaars. De politieke macht was na het wegvallen van de Romeinen in handen gekomen van regionale en lokale hoofdliden. Vanaf de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is een toenemende feodalisering zichtbaar. Door bevolkingsgroei en gunstige klimatologische omstandigheden werd in deze periode een begin gemaakt met het ontginnen van bos, heide en veen. Veel van onze huidige steden en dorpen dateren uit deze periode.

De hierop volgende periode 1500 – heden wordt aangeduid als **nieuwe tijd**.

Bijlage 2: Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Schema Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Verklarende woordenlijst Archeologische Monumentenzorg (AMZ)

Archeologische begeleiding (STAP 5c)

Een archeologische begeleiding wordt uitgevoerd wanneer proefsleuven of en opgraving niet mogelijk zijn door bijvoorbeeld civieltechnische beperkingen.

Archeologische indicatoren

Hiermee worden aanwijzingen in de bodem bedoeld die duiden op menselijke activiteiten in het verleden, zoals aardewerkscherven, houtskool, botmateriaal, vondstlagen, etc.

Archis

Archeologisch informatiesysteem voor Nederland. Een digitale databank met gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen.

Bureauonderzoek (STAP 1)

Het bureauonderzoek is een rapportage waarin een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel wordt opgesteld aan de hand van geomorfologische en bodemkaarten, de Archeologische Monumentenkaart (AMK), het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS), historische kaarten en archeologische publicaties.

Fysiek beschermen (STAP 4c)

De archeologische resten blijven in de bodem behouden door bijvoorbeeld planaanpassingen.

Geofysisch onderzoek

Meetapparatuur brengt archeologische verschijnselen in de bodem driedimensionaal in kaart zonder te boren of te graven. Dit kan bijvoorbeeld door radar-, weerstandsonderzoek of elektromagnetische metingen.

Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Dit model geeft op detailniveau voor het plangebied aan wat aan archeologische vindplaatsen aanwezig kan zijn. Op basis van dit verwachtingsmodel wordt bepaald of een inventariserend veldonderzoek nodig is en wat de juiste methode is om eventueel aanwezige archeologische resten aan te tonen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) (STAP 2)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek worden archeologische waarden in het veld geïnventariseerd en gedocumenteerd. Waar is wat in de bodem aanwezig? De inventarisatie kan bestaan uit een inventariserend veldonderzoek-overig (door middel van een booronderzoek, veldkartering en/of geofysisch onderzoek) en/of een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. Wat de beste methode is, hangt sterk af van de omstandigheden en de aard van de vindplaats.

Inventariserend veldonderzoek - overig (IVO-o) (STAP 2b of 2c)

Bij een Inventariserend veldonderzoek - overig door middel van boringen (IVO-o) worden boringen gezet door middel van een handboor of guts.

Inventariserend veldonderzoek - proefsleuven (IVO-p) (STAP 2f)

Proefsleuven zijn lange sleuven van twee tot vijf meter breed die worden aangelegd in de zones waar aanwijzingen zijn voor het aantreffen van archeologische vindplaatsen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Verkennende fase (STAP 2b)

Wanneer bij het bureauonderzoek onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om een gespecificeerd verwachtingsmodel op te stellen, wordt een inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd. In deze fase wordt onderzocht of de bodem nog intact is, wat de bodemopbouw is en hoe deze invloed heeft gehad op de locatiekeuze van de mens in het verleden. Het onderzoek is bedoeld om kansarme zones om archeologische resten aan te treffen uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor vervolgonderzoek. Een verkennend onderzoek kent een relatief lage onderzoeksintensiteit en wordt meestal uitgevoerd door middel van boringen.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Karterende fase (STAP 2c of 2f)

Tijdens een inventariserend veldonderzoek - karterende fase wordt het plangebied systematisch onderzocht op de aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten. De intensiteit van onderzoek is groter dan in de verkennende fase, bijvoorbeeld door een groter aantal boringen per hectare of door het aanleggen van proefsleuven.

Inventariserend veldonderzoek (IVO) - Waarderende fase (STAP 2f)

Tijdens de waarderende fase wordt aangegeven of de aangetroffen archeologische vindplaatsen behoudenswaardig zijn. Dat betekent dat de aard, omvang, datering, conservering en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats(en) wordt vastgesteld. Wanneer de waardering van de archeologische resten laag is, hoeft geen verder archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het plangebied wordt 'vrijgegeven'. Wanneer de resten behoudenswaardig zijn, wordt in eerste instantie behoud in situ (ter plekke in de bodem) nagestreefd. Wanneer dit door de voorgenomen ontwikkelingen niet mogelijk is, wordt vervolgonderzoek uitgevoerd in de vorm van een opgraving of archeologische begeleiding. Vaak wordt deze fase gecombineerd uitgevoerd met het inventariserend veldonderzoek karterende fase.

Opgraving (STAP 5c)

Wanneer door de toekomstige ontwikkelingen aanwezige archeologische resten in de bodem niet behouden kunnen worden, wordt een opgraving uitgevoerd. Tijdens de opgraving worden archeologische resten gedocumenteerd, gefotografeerd en bestudeerd. Hierdoor wordt informatie over het verleden zo goed mogelijk vastgelegd en behouden.

Plan van Aanpak (PvA) (STAP 2a)

Voor een booronderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) noodzakelijk. Het PvA beschrijft hoe het veldwerk wordt uitgevoerd en uitgewerkt.

Programma van Eisen (PvE) (STAP 2d of 5a)

Voor het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek - proefsleuven, archeologische begeleiding of opgraving is een Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk. Het PvE beschrijft het doel, vraagstelling en uitvoeringsmethode van het archeologisch onderzoek. Dit document wordt beschouwd als basisdocument voor archeologisch veldonderzoek waarmee de inhoudelijke kwaliteit gewaarborgd wordt. Het PvE wordt goedgekeurd door het bevoegd gezag (gemeente, provincie of het rijk).

Quickscan

In een quickscan wordt geïnventariseerd of en waar archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

Selectieadvies (STAP 3)

In het selectieadvies wordt op archeologisch inhoudelijke argumenten het advies gegeven welke delen van het plangebied vrijgegeven kunnen worden voor verdere ontwikkeling en welke delen behouden of opgegraven moeten worden.

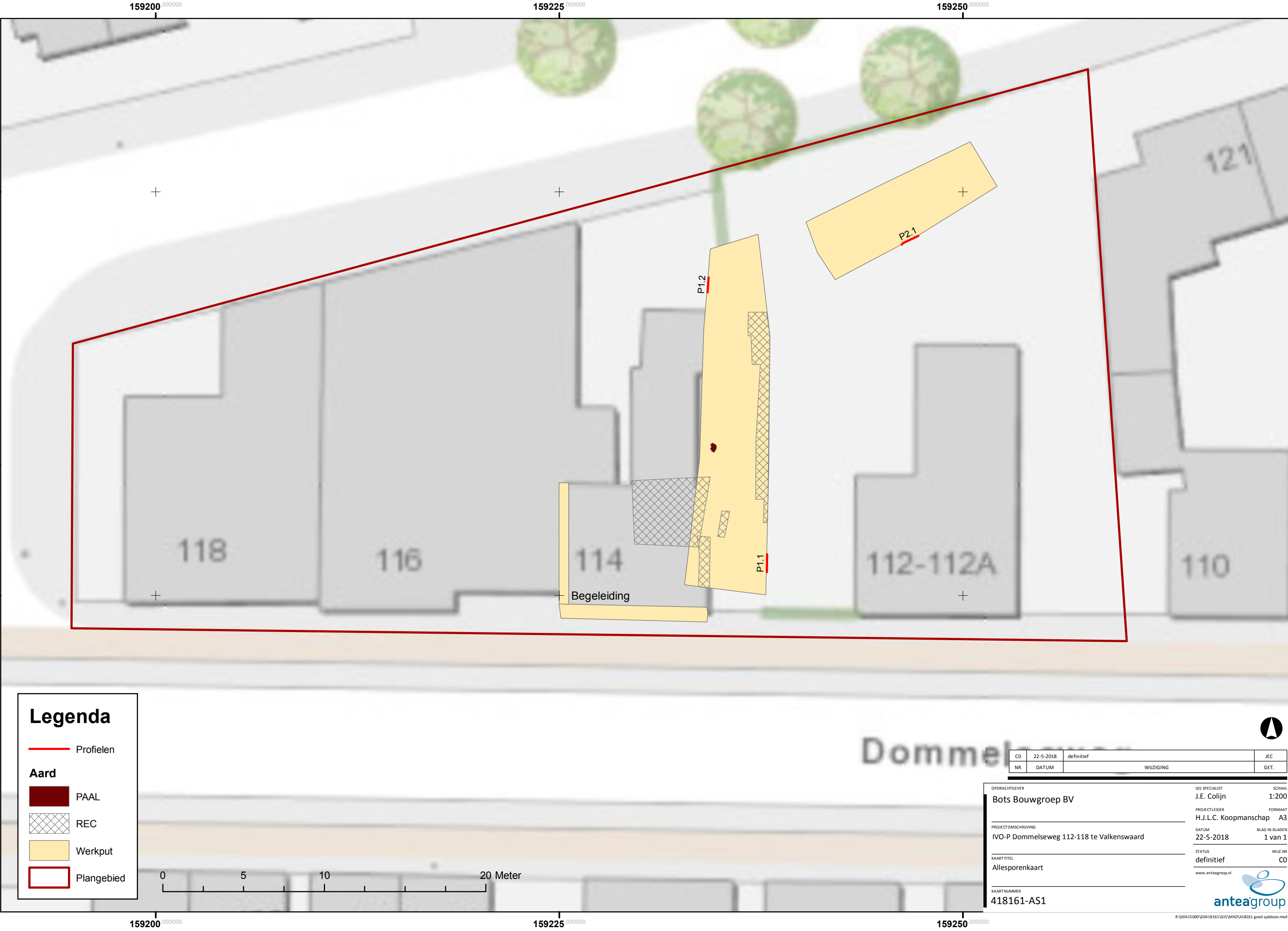
Selectiebesluit (STAP 4)

De bevoegde overheid (gemeente, provincie of soms het rijk) geeft op basis van het selectieadvies aan welke maatregelen genomen worden. De bevoegde overheid kan van het selectieadvies afwijken indien zij dat nodig acht.

Veldkartering

Bij een veldkartering wordt het plangebied systematisch belopen om archeologische oppervlaktevondsten te verzamelen.

Kaartbijlagen

Legenda

— Profielen

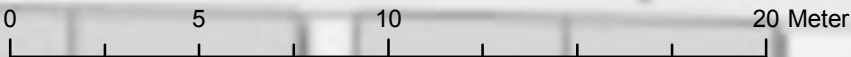
Aard

■ PAAL

▨ REC

■ Werkput

□ Plangebied

C0	22-5-2018	definitief	JEC
NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER	GIS SPECIALIST	SCHAAL
Bots Bouwgroep BV	J.E. Colijn	1:200
PROJECTOMSCHRIJVING	PROJECTLEIDER	FORMAAT
IVO-P Dommelseweg 112-118 te Valkenswaard	H.J.L.C. Koopmanschap	A3
KAARTTITEL	DATUM	BLAD IN BLADEN
Allesporenkaart	22-5-2018	1 van 1
KAARTNUMMER	STATUS	WIJZ.NR
418161-AS1	definitief	C0
www.anteagroup.nl		

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. (0162) 48 70 00
E. hans.koopmanschap@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

ISSN: 1570-6273

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer

Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.